

³ Косенко Е. Некоторые методологические вопросы изучения политических отношений молодежи в буржуазном обществе / Е. Косенко // Международное молодежное движение: вопросы теории и методологии. – М. : Б.м., 1983. – С. 37.

⁴ Корнієвський О., Якушик В. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / О. Корнієвський, В. Якушик. – К. : Генеза, 1997. – С. 11.

⁵ Критика буржуазных теорий молодежи. – М. : Б.м., 1982. – С. 210-215.

⁶ Голобуцький О., Криворучко Т., Кулик В., Якушик В. Політичні партії України / О. Голобуць-

кий, Т. Криворучко, В. Кулик, В. Якушик. – К. : Кобза, 1996. – С. 16-25.

⁷ Корнієвський О., Якушик В. Молодіжний рух та політичні об'єднання в сучасній Україні / О. Корнієвський, В. Якушик. – К. : Київське братство, 1997. – С. 12.

⁸ Кулик В. Сучасний організований молодіжний рух в Україні як об'єкт наукового дослідження / В. Кулик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://politika.org.ua/?p=103>.

УДК: 327(477-192.7:438)

© **Наталія Папіш**
(м. Львів)

ВПЛИВ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ

Наталія Папіш. Вплив транскордонного співробітництва на функціонування українсько-польського державного кордону. У статті розглянуто особливості українсько-польського транскордонного співробітництва, яке здійснюється в рамках співпраці між прикордонними регіонами суміжних держав та проявляється у різних формах. Проаналізовано вплив транскордонного співробітництва на функціонування українсько-польського державного кордону, зокрема посилення його контактної функції.

Ключові слова: державні кордони, українсько-польський кордон, транскордонне співробітництво, євро регіони.

Наталія Папіш. Влияние трансграничного сотрудничества на функционирование украинско-польской государственной границы. В статье рассмотрены особенности украинско-польского трансграничного сотрудничества, которое осуществляется в рамках сотрудничества между приграничными регионами сопредельных государств и проявляется в различных формах. Проанализировано влияние трансграничного сотрудничества на функционирование украинско-польской государственной границы, в частности усиление её контактной функции.

Ключевые слова: государственные границы, украинско-польская граница, трансграничное сотрудничество, еврорегионы.

Nataliya Papish. Influence of Cross-Border Cooperation on the Functioning of the Ukrainian-Polish Border. The article deals with the peculiarities of Ukrainian-Polish cross-border cooperation, which is carried out in the framework of cooperation between border regions of neighboring countries and manifests itself in various forms. The influence of cross-border cooperation on the functioning of the Ukrainian-Polish border, in particular the strengthening of its contact function has been analyzed.

Key words: state borders, Ukrainian-Polish border, cross-border cooperation, European regions.

Постановка проблеми та актуальність теми. Після Гельсінських угод 1975 р. в Європі різко змінилися підходи до трактування ролі державних кордонів у міжнародних відносинах. Кордони стали недоторканими і з категорії суто геополітичних утворень повільно трансформуються в політико-економічні. Основні акценти міждержавних взаємин зміщуються у бік транскордонного співробітництва, яке відіграє важливу роль у функціонуванні українсько-польського кордону. Його поглиблення відкриває нові можливості для активізації господарської діяльності на периферійних територіях і підвищення їх конкурентоспроможності. Найефективнішим способом розв'язання регіональних проблем є реалізація транскордонних програм.

Проблеми транскордонного співробітництва вивчають як вітчизняні, так і зарубіжні науковці. Значний внесок у дослідження проблем регіонального співробітництва та взаємовідносин прикордонних територій зробили такі зарубіжні вчені, як: Д. Віллерс (Німеччина), Б. Борісов, М. Ілієва (Болгарія), В. Білчак, Л. Вардомський, Й. Зверєв, С. Романов (Росія), П. Кузьмішин, Ю. Тей (Словаччина) та ін.

Вивченню проблем транскордонного співробітництва присвячені праці і багатьох вітчизняних науковців, зокрема: О. Амоші, П. Беленького, Б. Буркинського, О. Вишнякова, В. Волошка, С. Гакмана, М. Долішнього, В. Євдокименка, В. Єрмоліна, Є. Кіш, Н. Кухарської, П. Луцишина, Ю. Макогона, А. Мельника, Н. Мікули, В. Пили, С. Писаренко, Н. Романюк, І. Студеннікова, Є. Тихомирової, Р. Федана, П. Шилепницького, М. Янків та ін.

Характеристику українсько-польського транскордонного регіону та впливу транскордонного співробітництва на функціонування кордону пода-

ють у своїх працях К. Васьківська, І. Журба, В. Засадко, Є. Кіш, Н. Мікула, І. Студеніков, М. Янків та ін. (Україна), П. Еберхардт, Б. Кавалко, Т. Коморницький, В. Малендовський, А. Минц, М. Ратайчак, М. Щепаніак, Р. Шул та ін. (Польща).

Метою статті є характеристика українсько-польського транскордонного співробітництва та його впливу на функціонування українсько-польського державного кордону.

Виклад основного матеріалу дослідження. Транскордонне співробітництво може здійснюватися: шляхом укладення угод про транскордонне співробітництво в окремих сферах, шляхом встановлення та розвитку взаємовигідних контактів між суб'єктами транскордонного співробітництва, у межах створеного євро регіону.

Правові основи українсько-польського транскордонного співробітництва були закладені у 1991 р., коли після здобуття незалежності України 18 грудня 1991 р. в Томашові Любельському була підписана Угода про співпрацю прикордонних воєводств Польщі та областей України з метою створення умов, які сприяли б розвитку багаторівневої співпраці між даними прикордонними регіонами. Угоду підписали чотири воєводи з польського боку: холмський, замостський, перемиський і кросненський з двома головами українських обласних Рад народних депутатів, Волинської і Львівської. Згодом була утворена Змішана Комісія з питань польсько-українського транскордонного співробітництва, завданням якої було проаналізувати правові документи, що регулюють діяльність економічних суб'єктів, поліпшити телекомунікацію та рух через кордон¹.

Державний кордон України з Республікою Польща проходить у межах трьох областей (Волинської, Львівської та Закарпатської) і одинадцяти прикордонних адміністративних районів (Шацького, Любомльського, Володимир-Волинського, Іванівського, Сокальського, Жовківського, Яворівського, Мостиського, Старосамбірського, Турківського та Велико-Березнянського)².

У широкому сенсі, українсько-польський транскордонний регіон охоплює такі території та населені пункти: з польського боку – 582 гміни, 139 міст, з яких 13 мають статус повітових (Білосток, Ломжа, Остроленка, Седльце, Сувалки, Бяла-Подляска, Холм, Замостя, Люблін, Кросно, Перемишль, Мешів і Тарнобжег) і 13154 села; з українського – 49 районів, 64 міста, 17 міст республіканського значення, 6 міських районів (Львівська область), 3583 селища міського типу і села. Великі міста – Львів, Луцьк, Ковель, Ужгород³.

На українсько-польському державному кордоні діє 13 міжнародних пунктів пропуску. Середня відстань між пунктами пропуску для автомобільного сполучення становить 70-90 км, що не відповідає стандартам ЄС (25-30 км). Кабінет Міністрів Укра-

їни докладає необхідних зусиль з метою покращення цих показників й відкриття додаткових пунктів пропуску.

Уже декілька років поспіль ведеться мова про необхідність будівництва нових пунктів пропуску на українсько-польському державному кордоні. Це дозволило б збільшити пропускну здатність кордону і розвантажити уже існуючі пункти пропуску. У Львівській області на автодорозі Любачів – Немирів 2 грудня 2013 р. відкрили новий пункт пропуску через українсько-польський кордон Грушів – Будомеж. Сам пункт пропуску розташований на польському боці. Він призначений для пропуску осіб, транспортних засобів і товарів, за винятком тих, що підлягають ветеринарному та фітосанітарному контролю. За своєю пропусковою спроможністю пункт пропуску може пропускати за добу 8 тисяч осіб, 2,4 тисячі транспортних засобів (до 3,5 тонн) та 80 автобусів. Він обладнаний 17 смугами руху. У пункті пропуску розгорнута система відеоспостереження з використанням майже 30 відеокамер, а також повністю обладнано систему зв'язку та комплекс автоматизації прикордонного контролю⁴.

На Львівській ділянці українсько-польського кордону заплановане відкриття нових міжнародних, цілодобових автомобільних вантажних та пасажирських пунктів пропуску: Угринів – Долгобичів, Белз – Будинін, Нижанковичі – Мальховіце, Мшанець – Бистре, Боберка – Смольник, на Волинській ділянці планується відкриття міжнародних автомобільних пунктів пропуску Кречів – Крилів, Амбуків – Грудек та Адамчуки – Збереже.

Введення в дію цих пунктів пропуску дозволило б збільшити пропускну здатність українсько-польського кордону до 20% у порівнянні з теперішньою.

На українсько-польському кордоні діють лише міжнародні пункти пропуску, хоча для забезпечення місцевих потоків у межах малого прикордонного руху достатньо було б відкрити пункти пропуску міждержавного чи місцевого рівнів. Наприклад, між Чехією та Польщею до вступу у ЄС було 87 пунктів пропуску, значна кількість яких була місцевого значення і призначалась для туристів (кожні 8-10 км, так зв. туристичні шляхи). Жителі Підкарпатського та Люблінського воєводств могли б приїжджати у Львівський оперний театр, філармонію, розважальні центри, на футбольні матчі чи концерти на стадіоні «Арена-Львів», але труднощі проходження кордону роблять такі маршрути непривабливими для туристичних фірм. Без вирішення проблеми збільшення кількості пунктів пропуску через кордон (а не потужності існуючих) надзвичайно важко очікувати зростання обсягів туристичних потоків, і, відповідно, використання туристичної інфраструктури; розвиток прикордонної торгівлі; створення інноваційних форм транскор-

донного співробітництва, у т.ч. транскордонних кластерів чи партнерств⁵.

Якість обслуговування прикордонного руху знижена через невідповідність проектної пропускної здатності міжнародних автомобільних пунктів пропуску (МАПП) фактичним показникам та їх перевантаженість. Внаслідок цього автомобільні черги на митних пунктах пропуску сягають подекуди декількох кілометрів, а простій одного автомобіля на кордоні може тривати декілька діб. Наприклад, на МАПП Смільниця завантаженість пункту щодо перетину легкових автомобілів становить 560,8%, МАПП Рава-Руська – 218,1%, щодо вантажних автомобілів – 158,0%; МАПП Ягодин щодо легкових автомобілів – 102,6%, автобусів 111,1 %, вантажних автомобілів 119,0%; МАПП Устилуг відповідні показники становлять – 116,6% щодо легкових автомобілів і 733,3% щодо автобусів. Натомість найменш завантаженим є найпотужніший на українсько-польському кордоні та найкраще облаштований – МАПП Краковець. Сповільнення руху людей та товарів через міжнародні пункти пропуску спричинене недостатньою їх укомплектованістю технічними засобами (Таблиця 1.), яка на українсько-польській ділянці кордону становить 10-55% (залежно від укомплектованості певним видом технічних засобів)⁶.

Таблиця 1

Укомплектованість міжнародних пунктів пропуску основними видами технічних засобів і спеціальної техніки прикордонного контролю

Показники	Загалом по Україні, %	На українсько-польському кордоні, %
технічні засоби для перевірки паспортних документів	30,7	15
технічні засоби для огляду транспортних засобів	10,7	18
технічні засоби для виявлення зброї	31,7	55
технічні засоби теле-, відеоспостереження	45	20
технічні засоби аудіо-, відео-, фото-документування	4,4	10
технічні засоби радіаційного контролю	14,3	14,5

Українсько-польський транскордонний регіон займає вигідне транзитне положення і є інвестиційно привабливим. Однак, інвестиційну привабливість регіонів і країн загалом значною мірою визначає якість транспортної інфраструктури, вигідні сполучення і комунікаційна доступність (магістральні шляхи, швидкісні дороги, швидкісні залізниці). Саме стан доріг є однією з перешкод розвитку прикордонних регіонів України та Польщі, що негативно впливає також на функціонування держав-

ного кордону. Не вистачає магістральних артерій у напрямку схід – захід та міських окружних доріг на цих шляхах. Недосконалість комунікаційної системи спричиняє нестачу необхідної кількості мостів на найголовніших ріках. Без магістральних транзитних шляхів та модернізації швидкісних доріг територія прикордонних регіонів може бути недоступною для міжнародного транспорту. Більшість доріг, збудованих до 1990 р., не пристосована до перевантажень, що характерні для сьогодення. Стосовно якісного стану дорожнього покриття, технічних параметрів та оптимальності транспортної мережі в українській частині ситуація є значно гіршою, ніж у польській⁷.

До найістотніших проблем регіону, які вимагають практичного розв'язання, належить покращення ситуації, пов'язаної із транспортною інфраструктурою, а передусім, її розбудовою та включенням до європейської транспортної мережі.

На українсько-польському кордоні щорічно проводяться Європейські Дні Добросусідства (ЄДД) (Таблиця 2.)⁸.

У рамках Європейських Днів Добросусідства загалом відбуваються такі заходи: форуми транскордонної співпраці, українсько-польський спільний молебень за порозуміння між народами, футбольні матчі, кулінарні пікніки з традиційною кухнею, ярмарки народних ремесел, майстер-класи, інтеграційні заходи для дітей та молоді.

Усі заходи відбуваються безпосередньо біля лінії державного кордону та мають на меті – сприяння втіленню в життя ідеї добросусідства, розвитку українсько-польської співпраці та євроінтеграції, пропагування відкритого та приязного кордону між Україною та Польщею і Європейським Союзом.

Таблиця 2

Хронологія Європейських Днів Добросусідства на українсько-польському пограниччі

Рік	Місце проведення	Гасло
2004	Корчмин – Стаївка	Транскордонний діалог польської та української культур
2005	Корчмин – Стаївка	Від залізної стіни до відкритості
2006	Корчмин – Стаївка	Кордон, який об'єднує
2007	Корчмин – Стаївка Угринів – Долгобичів	Європейський міст
2008	Угринів – Долгобичів Корчмин – Стаївка	Європейське добросусідство
2009	Кречів – Крилів Корчмин – Стаївка	Європейське партнерство
2010	Кречів – Крилів Корчмин – Стаївка Адамчуки – Збереже	Від регіонального добросусідства – до міждержавного партнерства
2011	Нижанковичі – Мальховіце	«Кордон – 480»
2012	Нижанковичі – Мальховіце	«Кордон – 480»

З метою посилення культурної співпраці між прикордонними регіонами України та Польщі між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща 28 березня 2008 р. була підписана Угода про правила місцевого прикордонного руху. Даною Угодою були визначені правила перетину спільного українсько-польського кордону для жителів 30-кілометрової прикордонної зони⁹. Півтора мільйони мешканців Львівщини та Волині мають право на спрощений перетин кордону. Найбільшу кількість дозволів на малий прикордонний рух видає Генеральне консульство Польщі у Львові.

У Таблиці 3 подаються дані щодо переміщення осіб через українсько-польський кордон у рамках дії Договору про малий прикордонний рух у 2010-2011 роках.

Таблиця 3

Стан пропускних операцій у рамках малого прикордонного руху на українсько-польській ділянці кордону західного регіонального управління (2010-2011 рр.)

Пункт пропуску	В'їзд в Україну		Виїзд з України	
	2010 рік	2011 рік	2010 рік	2011 рік
Краковець	309681	445840	277959	406057
Шегині	604950	914672	607271	931120
Смільниця	189011	278213	194035	283628
Рава-Руська	326497	398792	350047	414684
Устилуг	196341	284439	199947	298699
Ягодин	171624	193425	169049	180983
Всього	1.798.104	2.515.381	1.798.308	2.515.171

У 2012 р. через українсько-польський кордон прикордонники пропустили 11 млн. 300 тис. осіб, з яких 56% становили учасники малого прикордонного руху¹⁰.

Істотною складовою українсько-польського транскордонного співробітництва є функціонування двох великих єврорегіонів: Асоціації «Карпатський Єврорегіон» та Єврорегіону «Буг», завданнями яких є сприяння співробітництву в економічній, соціальній, науковій, екологічній, освітній, культурній галузях та спорті, інтенсифікація транскордонного співробітництва з сусідніми державами, залучення фінансових ресурсів з фондів міжнародної технічної допомоги до вирішення актуальних проблем регіону.

Єврорегіональна політика держави у сфері розвитку транскордонного співробітництва спрямована на організацію ефективної системи підготовки та забезпечення реалізації транскордонних програм. На українсько-польському прикордонні діють програми транскордонного співробітництва, у рамках яких на конкурсній основі надається фінансова підтримка проектам, спрямованим на підвищення кон-

курентоздатності прикордонних регіонів та покращення прикордонної інфраструктури. Зокрема, на українсько-польсько-білоруському прикордонні діє Програма транскордонного співробітництва Польща – Білорусь – Україна на 2007-2013 рр. у рамках Європейського Інструменту Сусідства та Партнерства. У межах цієї програми на конкурсній основі надається фінансова підтримка проектам, спрямованим на підвищення конкурентоздатності прикордонних регіонів, охорону навколишнього середовища, розвиток транскордонної співпраці, модернізацію прикордонної інфраструктури та підвищення рівня безпеки на кордонах ЄС.

Висновки. Таким чином, транскордонне співробітництво відіграє важливу роль у функціонуванні українсько-польського кордону. Його розвиток безумовно позитивно впливає на характер і динаміку сучасних функцій державного кордону України та Польщі. У перспективі це призведе до якісних змін у середині самих прикордонних регіонів, підвищить їх міжнародно-правовий статус, сприятиме розвитку усіх сфер суспільного життя. Скоординована політико-правова прикордонна взаємодія у кінцевому підсумку позбутися регіональних відмінностей між державами, зокрема у соціальній та економічній сфері, покращить функціонально-компонентну структуру інфраструктурних територіальних комплексів.

Отже, транскордонне співробітництво України та Польщі є визначальним чинником посилення, зокрема, контактної функції державного кордону, а загалом – однією з форм розв'язання глобалізаційних проблем на міжрегіональному рівні.

¹ Pogranicze polsko-ukraińskie: środowisko, społeczeństwo, gospodarka / red. nauk. Bogdan Kawałko i Andrzej Miszczuk; [zespół aut.: Serhiej Fedoniuk et al. ; tl.: Jerzy Adamko, Jerzy Rywacki (jęz. ang.), Jagna Kargul (jęz. ukr.)]. – Zamość: Centrum Badawczo-Szkoleniowe Wyższej Szkoły Zarządzania i Administracji Lublin: współpr. wydawnicza: Urząd Statystyczny, 2005. – 342 s.

² Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат (політико-економічний та секторальний аналіз): монографія / М. Янків. – Львів : Світ, 2011. – 384 с.

³ Буглай Н.М. Політико-правовий вимір українсько-польських відносин [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuu.gov.ua/portal/natural/nvuu/Ist/2009_22/024.htm.

⁴ Новий пункт пропуску «Грушів – Будомеж» урочисто відкрито [Електронний ресурс] / Коментарі: Львівський портал. – 2013. – 02.12. – Режим доступу: <http://portal.lviv.ua/news/2013/12/02/143252.html>.

⁵ «Пріоритети та механізми міжрегіональної та транскордонної співпраці для реалізації потенціалу розвитку, нагромадженого при підготовці та прове-

денні Євро-2012». Аналітична записка [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президенті України. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/982/>.

⁶ Щодо інструментів створення торговельно-логістичних центрів розвитку транскордонної торгівлі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://lv.niss.gov.ua/content/articles/files/schodo-instrumentiv_zasadko-af8a9.pdf.

⁷ Польсько-українське прикордоння: Середовище. Суспільство. Економіка / За ред. Б. Кавалка, А. Міщука; укр. редакція С. Матковського. – Замокості : Вища школа управління та адміністрації в Замокості, 2005. – 339 с.

УДК: 32.0195:070(438)

© *Микола Прохоров*
(м. Чернівці)

МІСЦЕВА ПРЕСА ПОЛЬЩІ ЯК СКЛАДНИК ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: КРИТЕРІЇ КЛАСИФІКАЦІЇ

Микола Прохоров. Місцева Преса Польщі як складник громадянського суспільства: критерії класифікації. У статті обґрунтована необхідність класифікації місцевої преси для визначення її ролі у становленні громадянського суспільства Польщі. Визначено критерії виокремлення видань місцевої преси із загальної системи періодики та субкритерії для характеристики мікрорегіональної місцевої преси і субмісцевої преси. Висловлено припущення, що найбільш наближеними до сфери громадянського суспільства є видання, виокремлені на основі зв'язку між територіальним поширенням друкованих видань і формальною структурою суб'єктів-видавців, а також за ознакою зв'язку з певним місцем роботи або навчання, з певним родом професійної діяльності, з певною організацією, або ж за наявністю в читачів певних політичних поглядів.

Ключові слова: місцева преса, громадянське суспільство, ЗМІ.

Николай Прохоров. Местная пресса Польши как составляющая гражданского общества: критерии классификации. В статье обоснована необходимость классификации местной прессы для определения ее роли в становлении гражданского общества Польши. Определены критерии выделения изданий местной прессы с общей системы периодики и субкритериев для характеристики микрорегиональной местной прессы и субместной прессы. Высказано предположение, что наиболее приближенными к сфере гражданского общества являются издания, выделенные на основе связи между территориальным распространением печатных изданий и формальной структурой субъектов-издателей, а также по признаку связи с определенным местом работы или учебы, с определенным родом профессиональной деятельности, с опреде-

⁸ Офіційний сайт Львівської державної обласної адміністрації [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://loda.gov.ua/>.

⁹ Угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про правила місцевого прикордонного руху від 28.03.2008. р. / Офіційний вісник України. – Офіц. вид. – К. : Мін. юст. України, ДП «Українська правова інформація», 2009. – 24.07. – № 53. – С. 153, ст. 1860, код акту 47222/2009.

¹⁰ За 2012 рік українсько-польський кордон перетнули понад 11 млн осіб [Електронний ресурс] / Коментарі: Львівський портал. – 2012. – 11.10. – Режим доступу: <http://portal.lviv.ua/news/2012/10/11/180909.html>.

ленной организацией, или же при наличии у читателя определенных политических взглядов.

Ключевые слова: местная пресса, гражданское общество, СМИ.

Mykola Prokhorov. Local Media in Poland as a Component of Civil Society: Classification Criteria.

The article reveals the necessity of classification of the local press to define its role in the development of civil society in Poland. Defined the criteria of selection the local press publications with a total of periodicals and sub-criteria for the characterization of micro-regional, local press sublocal press. Suggested that the closest to the sphere of civil society are Publishing, isolated on the basis of communication between the territorial distribution of printed publications and the formal structure of the subjects of publishers, as well as on the basis of association with a particular place of work or study, with a particular genus of professional activity, with a particular organization or in the presence of the readers of certain political views.

Key words: local media, civil society, media.

Постановка проблеми та актуальність теми.

Розбудова громадянського суспільства в постсоціалістичних державах є невід'ємним складником їх поступового розвитку на шляху демократизації. Але цей розвиток неможливий без функціонування незалежних засобів масової інформації та місцевої преси, зокрема. Польща є прикладом більш-менш успішного прикладу формування цього спектру громадянського суспільства. Сьогодні місцева преса займає зовсім інше місце в економічному та політичному житті місцевої спільноти, ніж у часи панування комуністичної ідеології та підконтрольних державі ЗМІ. Місцева газета (особливо приватні видання) успішно інтегрувалася в ринкові відносини, проте стала вільним рупором проблем, успіхів, індивідуальних і колективних інтересів місцевої